

1847-02-13

OPHAVSMAND/NØGLEPERSON

J. C. Jacobsen

FAKTA

Type:
Note

Sprog:
Dansk

Tilblivelsessted:
København

Arkivplacering:
Carlsberg arkiv

Emneord:
Byggetilladelse, Carlsberg

DOKUMENTINDHOLD

Tilladelse til J. C. Jacobsen til at opføre et bryggeri. Offentliggjort i Collegial-Tidende.

Uj
Collegial-Tidende.

Nr. 6.

Den 13de Februar

1847.

Lovgivning.

Under 27. Januar er igjennem Cancelliet udfærdiget følgende Anordning betræffende at den nye Matrikul skal være uden Indflydelse paa Beregningen af den Hovedgaardene ved Forordningen af 14. September 1774 § 1 paa- lagte Forpligtelse til at stille Rytterheste:

Vi Christian den Ottende, af Guds Naade Konge til Danmark, etc. etc. Gjøre vitterligt: At Vi i Henhold til den i den allerhøieste For- ordning af 25. October 1843 § 8 tagne Forbeholdenhed til ved en særlig Anordning at afgjøre det Spørgsmaal, hvorvidt den ved Forordningen af 24. Juni 1840 paabudne nye Matrikul skulde have Indflydelse paa den For- pligtelse til at levere Heste til Vor Tjeneste, der efter Forordningen af 14. September 1774 § 1 paaligger Hovedgaardseierne, have ladet begge Forsamlingerne af Vore tre Proviindsstænder for Vort Kongerige Dan- mark forelægge et Udkast til en saadan Anordning*), og efterat have mod- taget disses allerunderdanigste Betænkninger herved allernaadigst byde og be- sulte, som følger:

Det skal have sit Forblivende ved den Forpligtelse til at stille Rytter- heste, der efter Forordningen af 14. September 1774 § 1 i Henhold til den gamle Matrikul hidtil har hvilet paa hver enkelt Hovedgaard eller paa de Parceller af samme, hvorpaa Forpligtelsen efter Hovedgaardens Udskjæning maatte være gaaet over, saa at den ved Forordningen af 24. Juni 1840 paabudne nye Matrikul ikke i den omhandlede Henseende skal tages i Betragtning. Hvorefter o. s. v.

Blandede Efterretninger.

I afvigte Efteraar indkom der igjennem Kjøbenhavns Magistrat en An- søgning, hvori Brygger og Borgerrepræsentant her i Staden, J. C. Jacobsen,

*) Udkastet, der med Motiver findes meddeelt i Coll. Tid. for 1846 S. 377—380, blev af begge Stænderforsamlingerne anbefalet til uden Forandring at udkomme som Lov. See Roesk. St. Tid. Det. S. III, Vib. St. Tid. Det. S. IV.

anholbt om Tilladelse til at anlægge og drive et bairersk Ølbryggeri med tilhørende Lagerkjelder paa et passende Sted i Kjøbenhavns Omegn.

Supplikanten anførte, at han, efter i længere Tid at have beskæftiget sig med Forsøg paa at fabricere forædlede Ølforter og ved en i 1845 med allernaadigst Tilladelse under Volden anlagt Lagerkjelder at være sat istand til at gjøre disse Forsøg nogenlunde omfattende og fuldstændige, nu var kommen til den Overbeviisning, at det af ham producerede bairerske Lagerøl kan bestaae i Concurrencen med det udenlandske, ligesom der og var Udfigt til, at Ufførelsen af dette forædlede Øl vilde faae en saadan Udstrækning, at det kunde blive Gjenstand for en regelmæssig Fabrication. Denne Fabrications eiendommelige Beskaffenhed og de dermed forbundne særegne Forhold gjøre imidlertid ikke blot de private Bryggerier her i Staden uskikkede til dette Brug, saasnart der bliver Tale om mere end indskrænkede Forsøg, men gjøre det endog saare vanskeligt eller aldeles umuligt, indenfor Stadens Grændser at anlægge et bairersk Bryggeri af den Beskaffenhed, at det kan give tilstrækkelig Garanti for et heldigt Udfald af en saadan med Anvendelsen af betydelige Capitaler forbunden Entreprise. Foruden Vanskeligheden ved at finde en saa betydelig Plads som den, et slikt Bryggeri udkræver, er der endnu en anden Omstændighed, som gjør det misligt at anlægge en saadan Fabrik i en tætbebygget By som Kjøbenhavn. Den eiendommelige Gjæring, som især giver det bairerske Øl dets fortrinlige Egenskaber, udfordrer nemlig, for ret at lykkes, en Temperatur af ikkun nogle faa Grader over Frysepunktet. Men til denne Temperatur kan Luften ikke nedsvales, naar Bryggeriet er beliggende inde i en Stad imellem høie Huse, hvor Luften altid er flere Grader varmere end udenfor, af hvilken Grund ogsaa de i den senere Tid i Tydskland anlagte bairerske Bryggerier enten ere opførte udenfor Stæderne eller dog i de aabne Udkanter af samme. Det eneste Terrain, som her i Staden kunde komme i Betragtning, vilde altsaa være at søge i Nærheden af Havnen, men dette er allerede optaget til Handelspladser og andet ligesaa indbringende Brug, og har desuden saa lav en Beliggenhed, at de til et bairersk Bryggeri uundværlige Gjærings- og Maltkjeldere ikke der kunne anlægges i den Dybde, der er nødvendig, naar deres Temperatur skal have den fornødne Stædighed. Hertil kommer et andet Hensyn, som ved et bairersk Ølbryggeri er af ikke mindre Bigtighed, nemlig Beliggenheden af den underjordiske Lagerkjelder til Øllets Opbevaring, som af let forklarlige Grunde ei maa ligge i en altsor stor Afstand fra Bryggeriet. At en saadan Kjelder, der fordrer en Jordbedækning ovenpaa Hvalvingen af 6 à 10 Mens Høide, ikke kan anlægges i et saa fladt Terrain som Kjøbenhavn, synes indlysende, og det var ogsaa

paa Grund heraf at Supplikanten ansøgte om Tilladelse til at anlægge en Kjelder af denne Art under Volden. Den der anlagte Kjelder er imidlertid af saa ringe Omfang, at den ikke kan optage mere end c. en Fjerdedeel af det Quantum *Al.*, som et Bryggeri af Middelsørrelse vil kunne producere, og om der end maatte kunne erholdes Tilladelse til Anlægget af en større Lagerkjelder under Volden, maatte han dog ansee det utilraadeligt at benytte Fæstningens Terrain til flere sige Foretagender, eftersom de Betingelser, hvortil denne Benyttelse har maattet knyttes, ville lægge uoversigelige Hindringer iveien for Udførelsen af adskillige væsentlige Indretninger, som ikke uden stor Ulempe kunne undværes. En udvidet Lagerkjelder maa derfor anlægges udenfor Fæstningen og derhos i en betydelig Afstand fra samme, dels fordi Terrainet i Nærheden er ligesaa lavt og fugtigt som inde i Staden, dels fordi Hensyn til Fortificationsvæsenet uden tvivl vilde forbyde den nødvendige Jordforhøjnings Opførelse indenfor Demarcationslinien. Men naar Lagerkjelderen maa anlægges i en Afstand af henved $\frac{1}{2}$ Mil fra Fæstningen, kan Bryggeriet ikke ligge inde i Staden, da *Allet* i saa Fald maatte transporteres frem og tilbage ialt henved en Mil, og derhos tvende Gange passere Consumtionslinien, hvilket vilde forvolde altfor stor Besvær og vanskeliggjøre det navnlig ved en ny Industri høist nødvendige Tilførsel. Ligesom det derfor var en Betingelse for Anlægget af et baierisk Bryggeri, at det maatte kunne opføres udenfor Fæstningen, saaledes skønnede Supplikanten heller ikke, at der fra Lovgivningens Side kunde gjøres nogen grundet Indvending herimod. Den Rettighed, der er givet de Kjøbenhavnske Bryggere „at ingen udenfor Fæstningen indtil 2 Miles Afstand hoende maa brygge *Al* til Salg“, hvorimod „de skal det hos Bryggerlauget i Kjøbenhavn selv lade afhente“*), kunde efter Supplikantens Formening ikke komme i Betragtning som Hindring, da han selv eier og driver et med Magistratens Concession forsynet Bryggeri her i Staden, og denne Drift fremdeles vil vedblive uforandret, hvorimod det kun var den dermed i Forbindelse staaende Deel af hans Etablissement, der beskæftiger sig med Productionen af Lagerøl, som han ønskede at henlægge udenfor Volden. Meddelelsen af den omhandlede

*) Cf. Forordningen af 28. December 1739 § 32. Skjøndt den Kjøbenhavnske Bryggere derved tillagte Forret, der giver et Exempel paa de ellers hos os saa godt som ukjendte saakaldte „Bannrechte“, ikke ved Bryggerlaugets Ophævelse blev tilbagekaldt, men toertimod fik midlertidig Stadfastelse ved Forordningen af 30. August 1805 § 10, saa blev dog dens Betydning saaledes indskrænket ved det tilføiede Udtryk „indtil videre“, at den, især efter at mere end 40 Aar ere forløbene, og imidlertid næsten alle Bryggerier have skiftet Giere, ikke kan være til Hinder i at tilføiede Bryggerier i hiin Omkreds, navnlig hvor et saadant Anlæg iøvrigt har saa meget Anbefalende som det nærværende.

Tilladelse vilde heller ikke i nærværende Tilfælde kunne medføre nogen Skade for de øvrige Bryggere i Hovedstaden, da det bayerske *Pl* paa Grund af dets betydelig højere Pris og dets mere viinagtige Beskaffenhed ikke kan træde i Concurrence med de simplere og billigere *Pl*sorter, som Bryggerierne i Staden efter deres hele Anlæg nu ere indskrænkede til at producere, og den Moderation i Prisen, som et udenbys bayersk Bryggeri kunde tilstaae de udenbys Consumenter, vilde saaledes ikke kunne have nogen skadelig Indflydelse for de øvrige Bryggere. Forsaavidt det maatte besyngtes, at et saadant Bryggeries Anlæg udenfor Consumtionslinien kunde bevirke en Afgang i Statens Intrader, bemærkede Supplikanten, at dette vel vilde blive Tilfældet for det Quantum *Pl*, som blev consumeret i Forstæderne; men ligesom dette i Forhold til det Hele vilde være af ringe Betydning, saaledes vilde denne Afgang paa den anden Side rigelig dækkes, idet det her fabrikerede bayerske *Pl*s lavere Pris vilde medføre en større Forbrug i selve Staden, som sikkert vilde forhøje Beløbet af den Indførselsconsumtion, som deraf blev at svare, i en saadan Grad, at den betydelig vilde overstige hvad der nu indkommer i Told af denne Artikel. At gjøre et bayersk *Pl*bryggeri udenfor Consumtionslinien til Gjenstand for Beskatning, vilde vel ikke være aldeles umuligt, men da der ikke kunde gives en saadan Beskatning den simple Form af en Medskabsafgift, og den altsaa maatte beroe paa en Control med selve Productionens Sværrelse, saaledes som Tilfældet er i England, vilde den være forbunden med saa stor Ulempe, især for en ny Fabrik, der i den første Tid maa befinde sig i en fortsat Udviklingstilstand, at den neppe kunde findes hensigtsmæssig. Skulde det derimod blive anseet nødvendigt, at det blev godtgjort, at det projecterede Bryggeri virkelig var bestemt til Fabricationen af bayersk *Pl*, vilde dette kunne ske ved at kontrollere Byggeplanen, idet hele Anlæggets Form, men især den til Lagerølsfabrikationen uundværlige underjordiske Kjelder, vistnok kunde ansees som tilstrækkelige Kjendetegn paa Bryggeriets Bestemmelse.

Med denne Ansøgning indsendte Magistraten tillige en fra Formændene for Bryggerne i Kjøbenhavn indhentet Erklæring, hvori yttredes, at der fra Corporationens Side vel Intet vidstes at erindre imod et saadant Anlæg, men at dette dog formeentlig burde, saalænge indtil Consumtionen ophører, være Gjenstand for en passende Beskatning. Stadens Borgerrepræsentanter fandt ligesaalidet Noget imod, at Supplikanten erholdt den attraaede Tilladelse. Om der nemlig endog kunde reise sig Betæneligheder ved i Almindelighed at tilstaae Bryggeriers Anlæg indenfor 2 Miles Omkreds ved Kjøbenhavn, foreskom disse dog Repræsentanterne at maatte bortfalde i et Tilfælde som nær-

værende, hvor en af Stadens egne berettigede Bryggere med sine Collegers Samtykke ønskede udenfor Staden at producere en enkelt Sort *Ol*, der ikke hensigtsmæssig kan tilvirkes her i Staden, og hvor der desuden handlede om at fremme en ny Fabrikation, der vilde kunne formindske Forbruget af et udenlandsk Product. Hertil kom, at Størstedelen af det bayerske *Ol*, som produceredes, sandsynsvis vilde blive forbrugt her i Staden, og at ingen anden *Ol*-brygger, saavidt bekendt, producerer denne *Ol*-sort. Paa den anden Side holdt imidlertid Repræsentanterne for, at Supplikanten ikke burde stilles under fordeeltigere Vilkaar, end at Bryggerne her i Staden, om de sammesteds vilde producere bayersk *Ol*, ikke bleve mere bebyrdede med Afgifter end han, hvorfor Repræsentanterne fra det communale Standpunkt maatte andrage paa, at der ved Indførselen af Supplikantens Fabrikat her til Staden af samme maatte erlægges en Afgift liig Consumtionsafgiften af det Materiale, der udfordres til dets Production, hvorimod der ikke skjønnes at kunne være Spørgsmaal om nogen Afgift paa selve Productionen. I Henhold til det saaledes Anførte, saavel som med Hensyn til de i Supplikantens Andragende forøvrigt udhævede Omstændigheder, anbefalede ogsaa Magistraten det Ansøgte under den af Borgerrepræsentanterne foreslaaede Betingelse i Henseende til Afgiften af det i Bryggeriet producerede *Ol*, som indføres her til Staden.

Det Kongelige General- og Commerce-Collegium, hvis Betænkning Cancelliet, forinden Man i Sagen nedlagde allerunderdanigst Forestilling, udbad sig, bemærkede at den Indtægts-Ufgang, der for den Kgl. Kasse kunde opstaa ved, at en Deel af Kjøbenhavns udenbys *Ol*-consumtions-District forsynedes fra det intenderede Bryggeri, vistnok frembød en Betænkelse ved det Ansøgte, men at dog Collegiet, der erkjendte Vagten af de Grunde, som fra det industrielle Standpunkt lode sig anføre for Meddelelsen af den attraaede Tilladelse, saa meget mindre troede at burde erklære sig imod det foreliggende Andragende, som Forordningen af 30. August 1805 §§ 4 og 5 syntes at give Supplicanten saavel som hvilken som helst anden af Kjøbenhavns Bryggere, der maatte ville nedsette sig paa Stadens udenbys Grund, Haab om dertil at kunne erholde Tilladelse. Iøvrigt antog Collegiet med Communalbestyrelsen, at det eventuelle nye Bryggeri ikke burde belægges med nogen særlig Productionsafgift paa Fabrikationsstedet, eftersom en saadan Afgift, selv afføet fra, at den vilde blive i høj Grad bebyrdende for Bryggeriet, vilde stille dette paa ulige Fod med de omliggende Landbryggerier, saavel Huusholdnings- som andre, der ere fuldkommen ubeskattede. Det er nemlig alene *Ol*-productionen i Kjøbstæderne, som umiddelbart er belagt med

Afgift, hvoraf Landboerne ikkun middelbart rammes, forsaavidt de forbruge Kjøbstad=Øl, der ved Udsørsel af Byerne til Landet ikke nyder anden Consumtionsegodtgjørelse end i Kjøbenhavn, Forstjellen imellem Hovedstadens og Provindsbyernes Disconsumtionsafgift (16 Sk. pr. Td.). Derimod var det en Sælsfølge, at det af Supplikanten tilvirkede Øl vilde ved Indsørsel til Kjøbenhavn eller andre Kjøbstæder have at erlægge den almindelige i Consumtionstarifsen bestemte Afgift af Øl (resp. 64 Sk. og 48 Sk. pr. Td.), der svarer til Formalingssafgiften af Malt i Kjøbenhavn, saa at han altsaa forsaavidt Ølforbruget i disse Stæder angaaer, ikke vilde være bedre stilled end de indenbyes Bryggere.

Efter alt det Anførte, og da den i Forordningen af 30. August 1805 § 10 i Henhold til de ældre Anordninger givne Bestemmelse angaaende de Kjøbenhavnske Bryggerses udelukkende Ret til at brygge i og for Staden, og for to Miles Omkreds om samme, kun er givet indtil videre og altsaa nu, da saa godt som intet af de daværende Bryggerier er i samme Eiers Hænder, som til den Tid, ikke kunde være til Hinder for det Ansøgte, tog Cancelliet ikke i Betænkning at anbefale dette til allernaadigst Indvilgelse, og paa Collegiets allerunderdanigste Forestilling behagede det derefter Hans Majestæt under 25. November sidstl. allernaadigst at forunde Supplikanten Bevilling til at anlægge og drive et hærsk Ølbryggeri med tilhørende Lagerstjelder paa et passende Sted i Kjøbenhavns Omegn.